

AMIR ELSAFFAR, RIVERS OF SOUND ENSEMBLE

14 NOV. '18

ZAAL M · SALLE M

AMIR ELSAFFAR, RIVERS OF SOUND ENSEMBLE

AMIR ELSAFFAR, trompet & santoor · trompette & santour
 OLE MATHISEN, sopraansaxofoon & tenorsaxofoon ·
 saxophones soprano & ténor
 FABRIZIO CASSOL, altsaxofoon · saxophone alto
 J.D. PARRAN, klarinet & bassaxofoon · clarinette & saxophone basse
 DENA ELSAFFAR, viool · violon & jowza
 NASEEM ALATRASH, cello · violoncelle
 CARLO DEROSA, contrabas · contrebasse
 ORLANDO ARUÁN ORTIZ-VIZCAY, piano
 MILES OKAZAKI, gitaar · guitare
 GEORGE ZIADEH, oed & zang · oud & chant
 ZAFER TAWIL, oed & percussie · oud & percussion
 RAJNA SWAMINATHAN, mridangam
 TAREQ ABBOUSHI, buzuq
 TIM MOORE, percussie · percussion & darbouka
 JASON ADASIEWICZ, vibrafoon · vibraphone
 NASHEET WAITS, drums · batterrie

in het kader van · dans le cadre de
 Ars Musica Festival

Dit optreden wordt gesteund door Mid Atlantic Arts Foundation via USArtists International,
 samen met de National Endowment for the Arts,
 de Andrew W. Mellon Foundation en de Howard Gilman Foundation.

Ce spectacle bénéficie du soutien de la Mid Atlantic Arts Foundation à travers USArtists International,
 en collaboration avec le National Endowment for the Arts,
 l'Andrew W. Mellon Foundation et la Howard Gilman Foundation.

Gelieve uit respect voor de artiesten en de muziek de stilte te bewaren. Schakel je gsm of elektronisch
 uurwerk uit en hoest niet onnodig. Het is verboden te fotograferen, te filmen en opnames te maken.
 Pour les artistes et la musique, merci de respecter le silence. Veuillez à éteindre téléphones portables,
 montres électroniques et à réprimer les toux. Il est interdit de photographier, filmer et enregistrer.

KLANKEN DIE STROMEN

Een rivier doorkruist vaak vele landen alvorens uit te monden in de zee.
 Onderweg pikt de waterloop elementen op van het landschap, en laat ze ook haar
 sporen achter. Het voorbijschuivende landschap verandert onmerkbaar; naadloos
 kom je van één wereld in een andere terecht. Op dezelfde manier verbindt Amir
 ElSaffar in zijn composities verschillende muzikale werelden, zonder dat één stijl
 zich moet onderwerpen aan een andere.

Als zoon van een Amerikaanse moeder
 en een Iraakse vader maken zowel
 de jazz als de Arabische muziek deel
 uit van het DNA van Amir ElSaffar. Hij
 kreeg in de Verenigde Staten eerst
 een klassieke opleiding als trompettist
 maar koos al gauw het pad van de
 hedendaagse jazz. Binnen de jazz is er
 veel ruimte voor improvisatie, en vanuit
 een natuurlijk aanvoelen vult ElSaffar die
 ruimte in met Arabische elementen. In
 de zoektocht naar zijn wortels ontdekte
 hij de rijke maar vaak nog onbekende
 Midden-Oosterse muziekcultuur.
 Hij leerde onder andere de santoor
 bespelen, een Perzisch snaarinstrument
 dat nauw verwant is met de cimbalom.
 De liggende snarenkast wordt met
 houten of viltten hamertjes bespeeld
 en is gestemd volgens specifieke
 toonsoorten of *maqams*. De Arabische
 muziek heeft een grote vocale traditie,
 en ook daar zet ElSaffar zich in voor het
 behoud en de verdere ontwikkeling van
 het gezongen repertoire.

Met deze drie instrumenten (een
 blaasinstrument, een snaarinstrument
 en zijn eigen stem) staat Amir ElSaffar
 op zijn eentje in voor een brede
 waaier aan klanken en culturen. Die
 veelzijdigheid houdt hij niettemin
 coherent via een authentieke
 benadering van wat muziek is en kan
 zijn. Hij vertrekt vanuit verschillende
 genres en tradities, maar gaat altijd
 op zoek naar vernieuwende ideeën en

synergieën. Dat hij hiervoor met de
 meest diverse muzikanten samenwerkt
 hoeft dan ook niet te verwonderen.

Het Rivers of Sound Ensemble is
 een buitengewone combinatie van
 solisten, elk met hun eigen achtergrond
 en talent. De melodieën worden meest
 gespeeld door voor ons exotische
 instrumenten zoals de oed, de buzuq
 en de santoor, in combinatie met cello,
 viool, saxofoon, althobo en trompet.
 Deze melodieën worden gekleurd met
 akkoorden door vibrafoon, piano en
 gitaar, en ritmisch voortgestuwd door
 een drum, mridangam, dumbek en
 contrabas. Elk van deze instrumenten
 heeft een grote eigenheid en verwijst
 naar een ruimere muzikale traditie. Het
 is niet de bedoeling van ElSaffar om de
 verschillen tussen hen te overbruggen,
 want een brug blijft slechts een zwakke
 verbinding tussen afgescheiden
 werelden. Eerder gaat hij op zoek naar
 de echte raakvlakken, waar de ene
 vorm van muziek kan overvloeien in
 een andere: hoe kan een jazzsolo op
 tenorsaxofoon verweven worden met
 de microtonale klanken van de buzuq?
 Hoe combineer je westerse ritmes
 met de vaak complexe patronen uit de
 oosterse percussie?

De partituur van Amir ElSaffar is
 bedoeld als een referentiekader voor
 elke muzikant, waarbinnen er ruimte
 is voor eigen inbreng en improvisatie.
 Diezelfde openheid heerst ook tussen

de muzikanten onderling, waarbij elke klank een mogelijke uitnodiging is voor muzikale interactie. Een groot deel van de muziek ontstaat dan ook pas op het podium, vanuit de energie van de uitvoerders. Onder dat alles is er een voortdurende ritmische drive, een puls die als een flexibele hartslag het ensemble bij elkaar houdt en de muziek voortstuwt.

Een belangrijk concept in de Iraakse en Arabische muziekpraktijk is de maqam. Maqam is in essentie een systeem van toonladders, zoals we die ook kennen in de westerse klassieke muziek. Aan elke toonladder zijn echter ook specifieke emoties en melodische patronen verbonden. Heel wat van die toonsoorten bevatten intervallen die niet bestaan in onze westerse stemming. Die toonsafstanden geven de muziek ook dat typisch oosterse karakter. Sommige westerse instrumenten lenen zich er perfect toe om die 'systeemvreemde' toonhoogtes mee te spelen, terwijl het op andere uitgesloten of heel moeilijk is. Blaasinstrumenten en strijkers hebben een grote flexibiliteit op dat vlak, terwijl klavierinstrumenten zoals de piano beperkt zijn tot de vooraf gestemde toonhoogtes.

Binnen het Rivers of Sound Ensemble worden de arrangementen zo opgesteld dat het wezenlijke onderscheid tussen de westerse en oosterse toonsoorten niet als een belemmering aanvoelt. In veel gevallen zoekt ElSaffar zelfs net die gezonde spanning tussen de klankwerelden op om een nieuw soort harmonie te creëren, waarbij de twee toonsoorten zich ten opzichte van elkaar verhouden als de tegengestelde polen van magneten. Ze oefenen een grote aantrekkingskracht op elkaar uit en raken elkaar, maar ze behouden ook hun eigenheid.

Behalve een prikkelend en aangenaam klankresultaat, streeft ElSaffar met zijn projecten nog een ander en hoger doel na. In de Arabische muziektraditie draait alles rond het woord 'tarab', de ervaring van een soort alles overstijgende kracht. In de combinatie van muziek, poëzie, emotie en sfeer kan er een connectie ontstaan die leidt tot een hoger bewustzijn, een transcendentiaal moment van ultieme verbondenheid en in dit geval muzikale extase. De opbouw van de muziek is er dan ook op gericht dat speciale moment, tarab, te bereiken, waarin een muzikant (en liefst ook het publiek) zichzelf volledig kan verliezen in de ritmes en melodieën.

Ook in de westerse klassieke muziek wordt vaak toegewerkt naar climaxen en momenten van totale overgave. Vanuit de oosterse traditie en de jazzmuziek wordt bij Rivers of Sound niet zozeer een intense *beluistering* van de muziek nagestreefd, maar eerder een intense *beleving* ervan. Essentieel in het concept van de tarab is dan ook het verdwijnen van de grens tussen het 'zelf' en de 'ander'. De muzikanten op het podium worden een eenheid, en nemen liefst ook het hele publiek mee naar de hogere sferen van de muziekbeleving.

Klaas Coulembier

DES RIVIÈRES DE SONS

Une rivière traverse souvent de nombreuses contrées avant de se jeter dans la mer. En cours de route, elle amasse des éléments du paysage, tout en y laissant ses propres traces. Le paysage qui défile se modifie imperceptiblement ; l'on passe en douceur d'un monde à l'autre. Comme un cours d'eau, Amir ElSaffar associe différents univers musicaux dans ses compositions, sans qu'un style ne soit assujéti à un autre.

Fils d'une Américaine et d'un Irakien, Amir ElSaffar mêle dans son ADN aussi bien le jazz que la musique arabe. Après une formation classique de trompettiste aux États-Unis, il s'est rapidement orienté vers le jazz contemporain. Le jazz laisse une large place à l'improvisation, espace qu'ElSaffar remplit d'éléments arabes d'une façon très naturelle. À la recherche de ses racines, il a découvert une culture musicale moyen-orientale riche mais encore souvent méconnue. Il a notamment étudié le santour, un instrument à cordes persan proche du cymbalum, dont la table horizontale est frappée avec un marteau de bois ou enveloppé de feutre et qui est accordé selon des gammes spécifiques ou *maqâms*. La musique arabe possède une grande tradition vocale, pour la préservation et le développement de laquelle ElSaffar s'engage activement.

Avec ces trois instruments (un instrument à vent, un instrument à cordes et sa propre voix), Amir ElSaffar produit seul une grande variété de sons et se rattache à de nombreuses cultures. Son approche authentique trouve néanmoins une grande cohérence dans cette diversité. Au départ de différents genres et traditions, il est toujours à la recherche d'idées neuves et de synergies. Il travaille ainsi avec des musiciens issus des univers les plus divers.

Le Rivers of Sound Ensemble réunit des solistes extraordinaires, chacun avec son propre bagage et son talent particulier. Les mélodies sont principalement jouées par des instruments qui nous paraissent exotiques, tels l'oud, le buzuq et le santour, auxquels se joignent le violoncelle, le violon, le saxophone, le cor anglais et la trompette. Ces mélodies sont colorées avec des accords de vibraphone, de piano et de guitare et rythmées par le tambour, le mridangam, le dombek et la contrebasse. Chacun de ces instruments possède une personnalité propre et se rattache à une tradition musicale forte. ElSaffar ne cherche pas à combler leurs différences, car un pont ne constitue qu'un lien ténu entre des mondes séparés. Il s'attache plutôt à découvrir les interfaces, où une forme de musique peut se fondre dans une autre : comment un solo de jazz au saxophone ténor et les sons microtonaux du buzuq peuvent-ils s'imbriquer ? Comment combiner les rythmes occidentaux avec les modèles souvent complexes des percussions orientales ?

La partition d'Amir ElSaffar se veut un cadre de référence pour chaque musicien, à l'intérieur duquel celui-ci peut apporter sa propre contribution et improviser. La même ouverture règne parmi les musiciens, où chaque son

est une invitation à l'interaction. Une grande partie de la musique est ainsi créée sur scène, à partir de l'énergie des intervenants. Une pulsation rythmique continue maintient l'ensemble comme un souple battement de cœur et propulse la musique.

Le *maqâm* est une notion importante dans la pratique musicale irakienne et arabe. Il s'agit avant tout d'un système de gammes, comme dans la musique classique occidentale. Chaque gamme possède cependant ses émotions spécifiques et ses modèles mélodiques. Beaucoup de ces gammes contiennent des intervalles qui n'existent pas dans la musique occidentale et qui donnent à la musique un caractère typiquement oriental. Certains instruments occidentaux se prêtent parfaitement au jeu de ces hauteurs de sons « étrangères », tandis que pour d'autres, il est très difficile, voire impossible de les atteindre. Les instruments à vent et les cordes possèdent une grande flexibilité dans ce domaine, tandis que les instruments à clavier comme le piano sont limités aux notes prédéterminées.

Au sein du Rivers of Sound Ensemble, les arrangements sont conçus de façon à ce que la distinction essentielle entre les gammes occidentales et orientales ne constitue pas un obstacle. Dans de nombreux cas, ElSaffar recherche même une tension saine entre les différents univers sonores afin de créer une harmonie nouvelle, où les deux systèmes sont liés comme les pôles magnétiques opposés : ils exercent une grande attraction l'un sur l'autre tout en conservant leur individualité.

Outre un résultat sonore vivifiant et agréable, ElSaffar poursuit un autre but avec son projet, plus ambitieux encore. Dans la tradition musicale arabe, tout tourne autour du « *tarab* », l'expérience

d'une puissance transcendante. Dans la combinaison de la musique, de la poésie, de l'émotion et de l'atmosphère, une alchimie peut opérer qui conduit à un état de conscience supérieur, un moment transcendant de connexion ultime et, dans ce cas, d'extase musicale. La structure de la musique vise donc ainsi à atteindre ce moment particulier, le *tarab*, dans lequel un musicien (et le public aussi, si possible) peut se perdre complètement dans les rythmes et les mélodies.

La musique classique occidentale contient également des climats et des moments de reddition totale. Fidèle à la tradition orientale et au jazz, Rivers of Sound ne vise pas tant l'écoute intense de la musique que l'expérience intense de la musique. L'essentiel, dans le concept du *tarab*, est ainsi la disparition de la frontière entre « moi » et « l'autre ». Sur scène, les musiciens ne font plus qu'un et emmènent le public vers les plus hautes sphères de l'expérience musicale.

Klaas Coulembier

BO
ZAR

CENTRE FOR FINE ARTS
BRUSSELS

A FESTIVAL
DEDICATED TO
THE NEW WAVE OF JAZZ

4TH STREAM

30.11 & 01.12.2018

THE HEADHUNTERS

MDCIII

SHNTZL

JAMESZOO QUINTET

SOWETO KINCH

JAMES BRANDON LEWIS TRIO

FEAT ANTHONY PIROG

DINOSAUR

THIEFS

PALEIS VOOR SCHONE KUNSTEN
BRUSSEL
PALAIS DES BEAUX-ARTS
BRUXELLES

BOZAR.BE/4THSTREAM
FACEBOOK.COM/BOZARJAZZ

Rue Ravensteinstraat 23
1000 Brussels
+32 2 507 82 00 / bozar.be

Image ©Gaurab Thakali

BO ZAR

2018

05.10.2018

James Farm

21.10.2018

Ben Wendel Seasons Band

24.10.2018

San Francisco Jazz Collective

07.11.2018

Wolfgang Muthspiel Quintet

12.11.2018

Chick Corea - Piano Solo

14.11.2018

Amir ElSaffar &
Rivers of Sounds ensemble

24.11.2018

Fred Frith & Musiques Nouvelles

30.11.2018 & 01.12.2018

4th Stream:
New Festival dedicated to the new
wave of jazz.

30.11.2018

MDCIII/James Brandon Lewis/
JamesZoo Quintet/Dinosaur

01.12.2018

Thiefs/SCHNTZL/The Headhunters/
Soweto Kinch

09.12.2018

Focus Samuel Ber

2019

30.01.2019

Phronesis & Frankfurt Radio Big Band

07.02.2019

Uri Caine

10.02.2019

Bram De Looze

13.02.2019

Focus Antoine Pierre

14.02.2019

Ictus Ensemble with Amir ElSaffar

23.02.2019

Toine Thys Trio feat. Sam Yahel &
Herve Samb

04.03.2019

Mélanie De Biasio/Aarich Jespers/
Axel Gilain/Matthieu Van

05.03.2019

Focus Lander Gyselinck

23.03.2019

John Zorn - Hermetic Organ

30.04.2019

SUN RA ARKESTRA

01.05.2019

Dan Weiss Starebaby

JAZZ '18-'19